

Předsudky

Vymezení pojmu

Předsudky jsou interpretační pojem, proto neexistuje jednotná definice toho, co předsudek je. (Tileaga, 2015). Americká psychologická asociace definuje předsudky jako **negativní postoj vůči jiné osobě nebo skupině**, který se vytvořil ještě před jakoukoli zkušeností s touto osobou nebo skupinou. Předsudky zahrnují afektivní složku (emoce od mírné nervozity až po nenávisť), kognitivní složku (domněnky a přesvědčení o skupinách, včetně stereotypů) a behaviorální složku (negativní chování, včetně diskriminace a násilí) (APA, 2023). Je možné je rozdělit na negativní i pozitivní. Pozitivní, nebo benevolentní předsudky i když mohou být míněné dobře, také vycházejí z předpokladu o podřízené skupině a mohou přispívat k udržování jejich podřízeného postavení (Romani, Holck & Risberg, 2018). Dále se ale budeme zaměřovat na negativní předsudky.

Ty zahrnují řadu různých prvků. Patří mezi ně:

- způsob, jakým se lidé navzájem kategorizují, stereotypy a očekávání, která s těmito kategoriemi spojují;
- míra, do jaké vnímají skupiny jako skupiny s protichůdnými a vzájemně závislými hodnotami a cíli;
- ochota zapojit se do sociálních kontaktů a navazovat vzájemné vztahy;
- emoce, které pociťují vůči své vlastní skupině a jiným skupinám;
- normy a sociální tlaky, které ovlivňují jejich chování.

To vše je **zasazeno do širšího sociálního kontextu**, v němž skupiny mohou, ale nemusí být v konfliktu. a v němž jsou sociální vztahy uvnitř společenství více či méně soudržné a harmonické (Abrams, Swift, & Mahmood, 2016).

Předsudky jsou **explicitní a vědomé**. Jde o jasný posudek a přesvědčení ve formě argumentu, které je často tvrdě obhajované vůči kritice a utvrzované i při představení opačných důkazů (Pelinka, Bischof, & Stögner, 2009). Často využívané ospravedlnění pro předsudky nebo diskriminaci je právě argument, že **určitá "vnější skupina" představuje hrozbu pro "vnitřní skupinu"** (někdy dominantní nebo většinovou) ve společnosti. Toto vnímané ohrožení může být reálné (např. dominantní skupina se cítí být ohrožena na zdraví a bezpečnosti), symbolické (ohroženy jsou hodnoty nebo způsob života) nebo ekonomické (ohrožena jsou pracovní místa nebo majetek) (Baehler, 2016)

Dopad

Typy a dopad předsudků můžeme **rozlišovat na základě skupiny, vůči které předsudky existují**. Předsudky založené na rasové příslušnosti jsou **rasismus**, předsudky založené na pohlaví jsou **sexismus**, předsudky založené na chronologickém věku jsou **ageismus** a předsudky založené na zdravotním postižení jsou **ableismus** ([APA, 2023](#)).

Bez ohledu na svou formu a záměr mohou předsudky vždy způsobit škodu, protože snižují hodnotu, status nebo důležitost, která je přiřazována lidem z "druhé skupiny" ([Braehler, 2016](#)). Hlavní negativní dopad je když je předsudkům přizpůsobené i chování a dochází tak k **diskriminaci**. Diskriminace ovlivňuje příležitosti lidí, jejich blahobyt a jejich pocit samostatnosti. Trvalé vystavení diskriminaci může vést k tomu, že si jedinci internalizují předsudky nebo stigmata, která jsou proti nim namířena, což se projevuje studem, nízkým sebevědomím, strachem a stresem a také špatným zdravotním stavem (United Nations, 2018). Podle Zprávy o sociální situaci ve světě za rok 2018 je **diskriminace jednou z hlavních příčin sociálního vyloučení**.

Předsudky mají kromě dotčené skupiny také dopad i na **společnosti jako celek**. Mohou přispívat k **polarizaci** (Schneider, 2013), ale i k **extremistickým názorům**, které se odrážejí například ve volbě politických stran (Woitzel & Koch, 2018).

Intervence

Předsudky bývají odolné vůči změnám, protože zkreslují vnímání informací týkajících se skupiny, které má jedinec s předsudky (APA, 2023). Problémem je i to, že většina lidí si možná ani neuvědomuje, že by jejich postoje nebo chování mohly být považovány za předsudky nebo diskriminaci. Proto je důležité začít tím, že lidi **sami sebe rozpoznají jako zaujaté**. Dokonce i lidé, kteří se považují za tolerantní a vědomě, nemající předsudky, mohou mít "implicitní předsudky", které jsou instinktivní a často se aktivují, aniž by si je uvědomovali ([McBride, 2015](#)).

Nejvyužívanější typy intervencí můžeme dělit na:

- střednědobé vzdělávací strategie (mimo jiné včetně školní intervence)
- krátkodobé kurzy, školení o rozmanitosti a mediální kampaně

Výsledky výzkumů ale ukazují, že **jednorázové aktivity mají menší dopad**; lepší výsledky přinášejí trvalé aktivity po určitou dobu. Některé krátkodobé projekty mohou být stále účinné, měly by však být součástí širšího rámce, který klade **důraz na dlouhodobé vzdělávání a příležitosti k dlouhodobým kontaktům** s možností navázání přátelství napříč skupinami. Kromě toho by se intervence měly odehrávat v širším kontextu závazku k rozmanitosti ve smyslu institucionálních a kulturních změn (McBride, 2015).

Z teoretického hlediska je možné intervence kategorizovat na dvě skupiny (McBride, 2015; [Paluck, Porat, Clark, & Green, 2021](#)):

- **Kontaktní intervence**, které jsou založené na meziskupinovém kontaktu, a pracují s předpokladem, že spojení s jinými skupinami snižuje negativní postoje a podporuje inkluzivitu (např. dialog a diskuse, osobní a imaginární kontakt)
- **Vzdělávací intervence**, které se zaměřují na to, jak vystavení informacím o jiných skupinách může zpochybnit způsob, jakým lidé o nich mohou přemýšlet (např. multikulturní a mravní vzdělávání, školení o diverzitě, kognitivní a emoční tréninky)

Výsledky metaanalýzy intervencí vůči předsudkům ukazují, že mezi dvěma nejčastěji testovanými přístupy, kontaktními a vzdělávacími, mají **silnější účinky intervence založené na kontaktu**. Zároveň se intervence ukazují jako účinnější u školních a vysokoškolských skupin než u dospělých. Zároveň jsou u těchto skupin účinky intervencí dlouhodobější ([Hsieh, Faulkner & Wickes, 2022](#)). Další ze způsobů, který je sice využíván méně ale je také efektivní je zvýšení vnímané variability vnější skupiny. To znamená poukázání na vnitřní diverzitu marginalizované skupiny. **Rozbourání představ o homogenitě skupiny** následně pomáhá snížit předsudky a diskriminaci z venku (Brauer a Er-rafy, [2011](#)).

Je třeba ale poznamenat, že i některé samotné intervence i když s dobrým záměrem mohou mít negativní dopad. Například zejména u školení o rozmanitosti hrozí **riziko "zpětné reakce"** v podobě posilování stereotypů o menšinových etnikách, esencializace skupinových kategorií a upozorňování na odlišnosti a nerovnosti (McBride, 2015).

Zdroje

Abrams, D., Swift, H. J., & Mahmood, L. (2016). *Prejudice and unlawful behaviour: Exploring levers for change*. Equality and Human Rights Commission.

Braehler, V. (2016). When prejudice turns into discrimination and unlawful behaviour. *Equality and Human Rights Commission*.

Brauer, M., & Er-rafy, A. (2011). Increasing perceived variability reduces prejudice and discrimination. *Journal of Experimental Social Psychology*, 47(5), 871-881.

Hsieh, W., Faulkner, N., & Wickes, R. (2022). What reduces prejudice in the real world? A meta-analysis of prejudice reduction field experiments. *Social Psychology*, 61(2), 689-710.

McBride, M. (2015). *What works to reduce prejudice and discrimination? A review of the evidence*. Scottish Centre for Crime and Justice Research.

Paluck, E., Porat, R., Clark, C., & Green, D. (2021). Prejudice Reduction: Progress and Challenges. *Annual Review of Psychology*, (72), 533-560.

Pelinka, A., Bischof, K., & Stögner, K. (2009). *Handbook of Prejudice*. Amherst: Cambria Press.

Schneider, K. J. (2013). *The Polarized Mind: Why It's Killing Us and What We Can Do About It*. University Professors Press.

Tileagă, C. (2015). *The Nature of Prejudice: Society, Discrimination and Moral Exclusion*. London: Routledge.

United Nations. (2018). *The Report on the World Social Situation 2018*.. Retrieved from <https://doi.org/10.18356/7728dbca-en>

Woitzel, J., & Koch, A. (2022). Ideological prejudice is stronger in ideological extremists (vs. moderates). *Group Processes & Intergroup Relations*.. Retrieved from <https://doi.org/10.1177/136843022211350>